

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ต.ค.- ธ.ค. 46 ISSN 1685-9952

ภารกิจศูนย์ฯ.....	1
การให้บริการชันสูตรโรคสัตว์	2
กิจกรรมศูนย์ฯ.....	3
คุยเฟื่องเรื่องสัตว์ป่วย.....	3
การใช้ยาในสัตว์เพื่อ การบริโภค.....	4
รายงานสัตว์ป่วย.....	5
รายงานการชันสูตรโรคสัตว์ (ก.ค.- ส.ค. 46).....	7

นับเป็นฉบับปฐมฤกษ์สำหรับการจัดทำจุลสารข่าวของ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง พิชญ์โลก ตั้งแต่มีการเปิดศูนย์อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2543 เป็นต้นมานั้นยังมีอีกหลายหน่วยงานที่ยังไม่ทราบถึงภารกิจหน้าที่และบทบาทของศูนย์ฯ ดังนั้นในฉบับนี้จึงขอกล่าวถึงบทบาทภารกิจของศูนย์ฯตลอดถึงโครงการต่างๆที่ศูนย์ฯสามารถให้บริการได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์และผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและติดต่อขอใช้บริการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสัตว์

ภารกิจ

1. วินิจฉัย ชันสูตร โรคสัตว์และ โรคสัตว์ติดคน
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับสุขภาพสัตว์และสุขอนามัย
สิ่งแวดล้อมด้านปศุสัตว์
3. สำรวจ เฝ้าระวัง สอบสวนภาวะโรคระบาดและติดตามผล
4. อบรมเผยแพร่วิชาการรวมถึงให้คำแนะนำและแก้ปัญหา
สุขภาพสัตว์
5. วิเคราะห์และรายงานภาวะโรคต่างๆในพื้นที่รับผิดชอบ
6. เป็นศูนย์ข้อมูลด้านสุขภาพสัตว์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลวิชาการด้านสุขภาพสัตว์
2. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลด้านการปศุสัตว์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างชาวปศุสัตว์

7. ตรวจสอบคุณภาพสินค้าปุ๋ยและ

มาตรฐานสุขอนามัยสิ่งแวดล้อม

8. งานโครงการตามนโยบายเร่งด่วน ได้แก่

8.1 งานตรวจคุณภาพน้ำนมดิบและพร้อมดื่ม

8.2 โครงการสร้างสถานภาพปลอดโรค บรู

เซล โลซีส ทูเบอร์คูโลซีส และพาราทูเบอร์คูโลซีส

8.3 โครงการเฝ้าระวังการใช้และการดื้อยา

ในปศุสัตว์

8.4 โครงการฟาร์มเลี้ยงสัตว์มาตรฐาน

(ตรวจคุณภาพน้ำทิ้งจากฟาร์มสุกร)

8.5 โครงการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อ

แดงในสุกร

8.6 โครงการตรวจสอบระดับภูมิคุ้มกันโรค

ในโค-กระบือหลังการรณรงค์ฉีดวัคซีนโรคปากและ

เท้าเปื่อย

8.7 โครงการเฝ้าระวังโรคนิวคาสเซิลและ

ตรวจสอบระดับภูมิคุ้มกันโรคในไก่พื้นเมืองรอบ

พื้นที่เลี้ยงไก่เนื้อเพื่อการส่งออก

การให้บริการขั้นสูงโรคสัตว์

การขั้นสูงโรคสัตว์ทางพยาธิวิทยา

โรค/การตรวจ	วิธี	ตัวอย่าง	ระยะเวลา	การเก็บตัวอย่าง
1.ชันสูตรซาก	ผ่าซาก	-สัตว์ป่วย -ซากสัตว์	1 วัน	ซากสัตว์แช่เย็น และนำส่ง ภายใน 24 ชม.
2.จุลพยาธิ	กล้องจุลทรรศน์	ชิ้นเนื้ออวัยวะที่มี รอยโรคชัดเจน ไม่เกิน 1 ซม.	5-7 วัน	แช่ใน 10%Formalin
3.ค่าโลหิต วิทยา	การตรวจด้วยมือ	เลือดในสาร ป้องกันเลือด แข็งตัว (EDTA)	2 วัน	แช่เย็นและรีบ ส่งทันที

การขั้นสูงโรคสัตว์ทางปรสิตวิทยา

โรค/การตรวจ	วิธี	ตัวอย่าง	เวลา	การเก็บตัวอย่าง
1.ไข่พยาธิ/บิต	-Flootation	อุจจาระ	1 วัน	แช่เย็น
2.ปรสิต ภายนอก	-Sedimentation กล้องจุลทรรศน์	-ตัวปรสิต -เนื้อเยื่อผิวหนัง	1 วัน	-70% Alcohol -10% Formalin
3.ปรสิตใน เลือด	ซีรัมสีชมพู	-เลือดในสาร ป้องกันเลือด แข็งตัว -สไลด์ป้ายเลือด	1 วัน	-แช่เย็น -เก็บในที่แห้ง

การขั้นสูงโรคสัตว์ทางแบคทีเรียและเชื้อรา

โรค/การตรวจ	วิธี	ตัวอย่าง	เวลา	การเก็บตัวอย่าง
1.แอนแทรกซ์	เพาะเชื้อ	เลือด,เนื้อ,กระดูก	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
2.เอราซิติกเชฟคิเมีย	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
3.เส้นมอกเสบ	เพาะเชื้อ	น้ำนม	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
4.มดกล่อเทียม	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
5.กลอสเซอร์	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
6.ไข้หังแดง (ไฟลามทุ่ง)	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน, ผิวหนัง	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
7.ปอดและเนื้อหุ้มปอด อักเสบ	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
8.โพรงจมูกอักเสบ	เพาะเชื้อ	ม้วนกระดูกใน โพรงกระดูก ,อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
9.บอร์ดิเทลโลซีส	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
10.ซิลโมเนลโลซีส	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
11.โคโลบาซิลโลซีส	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
12.พาสเจอร์เรลโลซีส	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
13.แอนาติเพสตีเฟอร์	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
14.อินฟลึเอนซาลิ ฟา	เพาะเชื้อ	หัวไก่,ปอด	3-4 วัน	แช่เย็น
15.แอสเปอร์จิลโลซีส	เพาะเชื้อ	,หลอดลม เนื้อเยื่อที่มีการ ,อาหาร	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
16.แบคทีเรียอื่นๆ	เพาะเชื้อ	อวัยวะภายใน ,อวัยวะที่มีการ	3-4 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง

การขั้นสูงโรคสัตว์ทางอิมมูโนวิทยา

โรค/การตรวจ	วิธี	ตัวอย่าง	เวลา	การเก็บตัวอย่าง
1.บรูเซลโลซีส	-RBPT -EDTA-TAT	ซีรัม	2 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
2.พาราทูเบอร์ คูโลซีส	CFT	ซีรัม	2 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
3.เลปโตสไปโร ซีส	MAT	ซีรัม	2 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
4.เมลิออยโดซีส	IHA	ซีรัม	2 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
5.ระบบทางเดิน หายใจเรื้อรัง (CRD)	PAT	ซีรัม	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
6.ฟัลโลรัม	PAT	ซีรัม	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง

การขั้นสูงโรคสัตว์ทางไวรัสวิทยา

โรค/การตรวจ	วิธี	ตัวอย่าง	เวลา	การเก็บตัวอย่าง
1.FMD -typing	ELISA	เชื้อลึ้น,เยื่อถึบ	1 วัน	เก็บใน 50% Glycerin buffer แฉ้วแช่ เย็น/แช่แข็ง
-LPB	ELISA	ซีรัม	2 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
-VIA	AGID	ซีรัม	3 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
2.พิษสุนัขบ้า เทียม	FA	สมอง, ปอด, ทอนซิล, ต่อม น้ำเหลือง	2 วัน	แช่เย็น ห้ามแช่ แข็ง
3.อหิวาต์สุกร	FA,ELISA	มัน,ทอนซิล,ไต, ปอด,ต่อน้ำเหลือง	2 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง

การชันสูตรโรคสัตว์ทางไวรัสวิทยา(ต่อ)

โรค/การตรวจ	วิธี	ตัวอย่าง	เวลา	การเก็บตัวอย่าง
4.Duck Parvovirus	FA	ลำไส้เล็ก	2 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
5.กัมโบโร (IBD)	AGID	เบอซา, ม้าม	3 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
6. นิวคาสเซิล (AC)	ฉีดไข่ไก่ฟัก (AC)	ตับ, ม้าม, สมอง, หลอดคอ, Cecal tonsil	4 wks.	แช่เย็น/แช่แข็ง
7. หอดคตม (IB)	ฉีดไข่ไก่ฟัก (AC)	หลอดคอ, ปอด Bronchi	4 wks.	แช่เย็น/แช่แข็ง
8. กล้องเสียง (ILT)	ฉีดไข่ไก่ฟัก (CAM)	mucosa กล้องเสียง, หลอดคอ, ปอด	4 wks.	แช่เย็น/แช่แข็ง
9. ฟีลาเรีย	ฉีดไข่ไก่ฟัก (CAM)	วิธีการที่ผิวหนัง	3 wks.	แช่เย็น/แช่แข็ง

การชันสูตรโรคสัตว์ทางพิษวิทยาและชีวเคมี

โรค/การตรวจ	วิธี	ตัวอย่าง	เวลา	การเก็บตัวอย่าง
1. แกลเซียม	Spectrophotometer	ซีรัม/H-plasma	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
2. แมกนีเซียม	Spectrophotometer	ซีรัม/Plasma*/Urine	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
3. ฟอสฟอรัส	Spectrophotometer	ซีรัม	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
4. ยูเรีย	Spectrophotometer	ซีรัม/Plasma**/Urine	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
5. Creatinine	Spectrophotometer	ซีรัม/H-plasma/Urine	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
6. Bilirubin (total)	Spectrophotometer	ซีรัม/H-E plasma	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
7. GOT	Spectrophotometer	ซีรัม/H-E plasma	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
8. GPT	Spectrophotometer	ซีรัม/H-E plasma	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
9. Glucose	Spectrophotometer	ซีรัม/Plasma	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
10. Total protein	Spectrophotometer	ซีรัม/H-E plasma	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง
11. Albumin	Spectrophotometer	ซีรัม/H-E plasma	1 วัน	แช่เย็น/แช่แข็ง

หมายเหตุ *ห้ามใช้ EDTA **ห้ามใช้

Ammonium heparinate, H=Heparinized plasma, E=EDTA-plasma

~~~~~

กิจกรรมศูนย์ฯ

วันที่	กิจกรรม
30 มี.ย. - 4 ก.ค. 46	อบรม ISO สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรุงเทพฯ
2 - 4 ก.ค. 46	อบรมการใช้ชุดทดสอบสารเร่งเนื้อแดง ลานตรวจสอบมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ ปทุมธานี
7 - 8 ก.ค. 46	อบรมโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน โรงแรมริชมอนด์ นนทบุรี
16 - 18 ก.ค. 46	การตรวจโรคทางซีรัมวิทยาและเพาะแยก เชื้อเลปโตสไปโรซิส สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรุงเทพฯ
21 - 25 ก.ค. 46	อบรมการเขียนคู่มือคุณภาพ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรุงเทพฯ

วันที่	กิจกรรม
22 ก.ค. 46	ประชุมระดมสมองโครงการวิจัยแบบบูรณาการสัตว์ปีกและสุกร โรงแรมมารวย การ์เด็น กรุงเทพฯ
29 ก.ค. 46	ภาควิชาจุลชีววิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ดูนงานด้านไวรัสวิทยา
29 ก.ค. 46	สหกรณ์โคนมในจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ดูนงานทางห้องปฏิบัติการ
18 - 22 ส.ค. 46	อบรม Internet เบื้องต้น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน พิษณุโลก
21 - 23 ส.ค. 46	สังเกตการณ์การประชุมผู้บริหารกรมปศุสัตว์ ภูเก็ต
8 - 10 ก.ย. 46	สัมมนามาตรฐานเนื้อโค กระบือ สุกร โรงแรมมารวยณ์ กรุงเทพฯ
12 ก.ย. 46	สัมมนาวิชาการเกี่ยวกับระบบการผลิตน้ำบริสุทธิ์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี
18 ก.ย. 46	ประชุมสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติและศูนย์ฯ
22 - 24 ก.ย. 46	ประชุมด้านระบาดวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ

~~~~~

คุยเฟื่องเรื่องสัตว์ป่วย

เปิดเทศอายุน้อยกว่า 1 เดือน จำนวน 4 ตัว ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดพิษณุโลก ถูกส่งมาชันสูตรโรคในเดือนกันยายน 2544 ด้วยอาการอ่อนเพลีย ตายโดยมีน้ำสีขุ่นไหลออกจากปาก ไม่มีประวัติการทำวัคซีนและถ่ายพยาธิ ทั้งฝูงมีจำนวน 80 ตัว ถูกเลี้ยงในโรงเรือนมีวัสดุรองพื้น หลังคามุงจากใช้หัวอาหารผสมเองสำหรับเลี้ยงเป็ด มีเป็ดป่วยรวมตายจำนวน 40 ตัว ตาย 30 ตัว ระยะป่วยถึงตาย 3-4 วัน เคยพบปัญหานี้ในเป็ดรุ่นก่อน

รอยโรคจากการผ่าซาก พบลำไส้อักเสบแบบเป็นมูก (catarrhal enteritis) และไตวม และรอยโรคภายใต้กล้องจุลทรรศน์ พบลำไส้อักเสบแบบ

ไม่เป็นหนองร่วมกับการลอกหลุดของวิลไล เยื่อหุ้ม
ม้ามอักเสบแบบมีไฟบริน

ผลการตรวจทางไวรัสวิทยา ให้ผลบวกต่อ
โรคพาร์โวไวรัสโดยวิธีฉีดไขฟัก

ผลการตรวจทางแบคทีเรียวิทยา พบเชื้อ
Staphylococcus spp. จากตับ ไต ปอด หัวใจ

ปัจจุบันการระบาดของโรคพาร์โวไวรัส
(Goose parvovirus) หรือโรคเดอร์ซี่ (Derzsy's
disease) ที่เกิดในห่านและเป็ดเทศยังคงพบอยู่แม้ไม่
มากเท่ากับการระบาดในภาคกลางและภาคใต้เมื่อ 4-6
ปีก่อน เนื่องจากโรคพาร์โวไวรัสจัดเป็น Emerging
disease ที่พบการระบาดทั่วโลกยกเว้นประเทศ
สหรัฐอเมริกา

สาเหตุของโรคเกิดจากเชื้อพาร์โวไวรัส มัก
เกิดความรุนแรงของโรคในสัตว์ที่อายุน้อยกว่า 4
สัปดาห์ โดยมีอาการเบื่ออาหาร กระหายน้ำ สุมตัว ตา
อักเสบ มีน้ำมูก ท้องเสีย ในกรณีที่ป่วยแบบเรื้อรังมัก
พบในรายที่อายุมากกว่า 4 สัปดาห์ โดยติดเชื้อก่อน
หรือหลังอายุ 4 สัปดาห์ แสดงอาการผิวหนังแดง
ขนร่วง แคระแกร็น โดยทั่วไปสัตว์ป่วยที่มีอายุ 12
สัปดาห์ไปแล้วจะแคระแกร็น จากการผ่าซากพบรอย
โรคตับบวม เนื้อแน่น มีจุดเลือดออกที่ผิวหนัง เยื่อหุ้ม
ตับอักเสบ เยื่อหุ้มหัวใจอักเสบแบบมีไฟบริน
ท้องมาน ช่องปาก ลิ้น และคอหอยอักเสบมีแผลหลุม
และเยื่อเนื้อตาย

การรักษาและป้องกันโรค โดยการให้
ไฮเปอร์อิมมูนซีรัม (hyperimmune serum) ฉีดเข้าได้
หนัง 1 มิลลิลิตร ช่วยบรรเทาอาการ รวมทั้งใช้
ป้องกันการเกิดโรคโดยฉีดจำนวน 2 ครั้ง ที่อายุ 1 วัน
และอายุ 10 วัน การป้องกันที่ได้ผลดีคือการทำวัคซีน
ในพ่อแม่พันธุ์ที่อายุ 6 เดือน เพื่อให้มีการถ่ายทอด
ภูมิคุ้มกัน ไปยังลูกสัตว์

จะพบได้ว่าการสูญเสียเป็ดมากในช่วงอายุ
ที่น้อยกว่า 4 สัปดาห์ โดยมักมีการติดเชื้อจากตัวอม
โรค(reservoir host) หรือจากโรงเรือนจากการเกิด
โรคในสัตว์ชุดเก่า ดังนั้นการเตรียมโรงเรือนที่สะอาด
ปลอดจากเชื้อโรค หาแหล่งเพาะพันธุ์ลูกเป็ดที่เชื่อถือ
ได้ มีการทำวัคซีนที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้ง
อาหารและการจัดการที่ดีย่อมช่วยลดอุบัติการณ์การ
เกิดโรค ทำให้ได้เป็ดที่มีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของ
ตลาด

เอกสารอ้างอิง: The Merck Veterinary
Manual, 8th ed. 1998. p. 1916-1917.

๒๒๒๒๒๒๒๒๒๒๒๒

การใช้ยาในสัตว์เพื่อการบริโภค

การใช้ยาในสัตว์เพื่อการบริโภค กำลังเป็นที่
สนใจของประชาชนทั่วไป เนื่องจากผู้บริโภค
ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพมากขึ้นและมี
โอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารมากขึ้นด้วย ในส่วนของ
ภาครัฐได้รับแรงกดดันจากมาตรการกีดกันทาง
การค้าจากประเทศผู้นำเข้าสินค้าเนื้อสัตว์ โดยวาง
มาตรฐานตรวจเข้มสารตกค้างต้องห้ามในเนื้อสัตว์ซึ่ง
กำลังส่งผลกระทบต่อ การส่งออกเนื้อไก่และกุ้งของ
ประเทศไทยอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามกรมปศุสัตว์
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางแผนวางแก้ไขปัญหา
โดยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการตรวจหาสารตกค้างต้องห้าม
ในเนื้อไก่และกุ้งเพื่อการส่งออกซึ่งก็สามารถแก้ไข
ปัญหาไปได้ในระดับหนึ่ง

การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการตรวจหาสารตกค้าง
ต้องห้ามดังกล่าวเป็นเพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะ
หน้าเพื่อลดความเสียหายต่อการส่งออกเท่านั้น การ
แก้ไขปัญหาที่แท้จริงควรเริ่มที่เกษตรกรและ
ผู้ประกอบการผลิตสัตว์โดยคงใช้สารเคมีต้องห้าม

เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและสังคมซึ่ง
ในอนาคตมาตรการนี้จะไม่เพียงใช้กับสินค้าเพื่อการ
ส่งออกเท่านั้นแต่จะใช้กับสินค้าเพื่อการบริโภค
ภายในประเทศด้วย

ยาที่ห้ามใช้โดยเด็ดขาดสำหรับสัตว์เพื่อการ บริโภค

1. ยากลุ่มไนโตรฟูแรน (Nitrofurans)

- 1.1 ไนโตรฟูราโซน (Nitrofurazone)
- 1.2 ฟูราโซลิโดน (Furazolidone)
- 1.3 ฟูราลทาโดน (Furaltadone)
- 1.4 ไนโตรฟูแรนโตอิน (Nitrofurantoin)
- 1.5 ไนโตรวิน (Nitrovin)
- 1.6 ไนเฟอพิรินอล (Nifurpirinol)
- 1.7 ไนฟูราลดีโซน (Nifuraldezone)
- 1.8 ไนเฟอพราซีน (Nifurpazine)

2. ยากลุ่มไนโตรอิมิดาโซล (Nitroimidazoles)

- 2.1 โรนิดาโซล (Ronidazole)
- 2.2 ไดเมไตรดาโซล (Dimetridazole)
- 2.3 ไอพโรนิดาโซล (Ipronidazole)
- 2.4 เมโทรนิดาโซล (Metronidazole)

3. ยากลุ่มไกลโคเปปไทด์ (Glycopeptides)

- 3.1 แวนโคมัยซิน (Vancomycin)
- 3.2 อโวพาร์ซิน (Avoparcin)

4. ยากลุ่มเบต้าอะโกนิสต์ (Beta-agonist)

- เช่น
- ซัลบิวทามอล (Salbutamol)
 - คลนบิวทามอล (Clenbutamol)
 - ซิมาเทอรอล (Cimaterol)
 - มาบิวเทอรอล (Mabuterol)

5. ยาและเภสัชเคมีภัณฑ์อื่นๆ

- 5.1 คลอแรมฟินิคอล (Chloramphenicol)
- 5.2 โอลาควินด็อกซ์ (Olaquinox)
- 5.3 คาร์บาดอกซ์ (Carbadox)

- 5.4 ไดเอทิลสติลเบสโตรล (Diethylstilbestrol)
- 5.5 อริสโตโลเชีย (Aristolochia spp.)
- 5.6 คลอโรฟอร์ม (Chloroform)
- 5.7 เคปโซน (Dapsone)
- 5.8 คลอโปรมาซีน (Chlorpromazine)
- 5.9 คอลชิซิน (Colchicine)

ที่มา: สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗๗

รายงานลัตว์ป่วย

นกกระยางป่วยที่อำเภอบางระกำ พิจญ์โลก

วันที่ 3 กรกฎาคม 2545 ศูนย์ฯ ได้รับตัวอย่าง
ส่งตรวจจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพิจญ์โลก
จำนวน 2 ตัวอย่าง เป็นซากนกยางควาย (Cattle Egret,
Bubulcus ibis) เก็บตัวอย่างเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม
2545 เก็บแช่เย็นไว้ ไม่ทราบเวลาที่นกตาย ทำการผ่า
ซากในช่วงเช้าของวันที่ 3 กรกฎาคม 2545 ตอนบ่าย
วันเดียวกันได้รับตัวอย่างส่งตรวจจากสำนักงานปศุ
สัตว์อำเภอบางระกำเป็นซากนกยางเป็ย (Little Egret,
Egretta garzetta) 1 ตัวอย่าง ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณ
เดียวกันกับสองตัวแรก นกตายช่วงเช้า เก็บแช่เย็น
แล้วผ่าซากตอนบ่ายวันเดียวกัน ประวัติเป็นนกที่หา
กินตามทุ่งนา ตอนเย็นจะบินมาอนใกล้ๆกันในที่
ของเอกชน บริเวณประมาณ 100 ไร่ ริมน้ำยม ใน
เขตอำเภอบางระกำ มีนกอาศัยอยู่ทั้งหมดประมาณ
300,000 ตัว ส่วนใหญ่เป็นนกกระยาง นอกจากนี้ยังมี
นกอื่นๆอีก เช่น นกกาน้ำเล็ก (Little Cormorant,
Phalacrocorax niger) นกแฉก (Black-Crowned
Night-Heron, *Nycticorax nycticorax*) นกกระยางได้
ตายวันละประมาณ 100 ตัว วันที่เริ่มตายไม่ทราบแน่
ชัด เนื่องจากพบนกตายอยู่ตามไต้ต้นไม้ ทำให้ใน
ระยะแรกสังเกตไม่เห็น นกที่ตายส่วนใหญ่เป็นลูกนก
ตกลงมาจากรังแล้วแม่ไม่ตามมาดูแล ทำให้ลูกนก

ขาดอาหาร อ่อนแอ ตาย ระยะเวลาตั้งแต่ป่วยถึงตาย ประมาณ 7 วัน นายอำเภอบางระกำ ป่าไม้อำเภอบางระกำและปศุสัตว์อำเภอบางระกำ ได้ให้ความสนใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและได้มอบหมายให้ทางสำนักงานปศุสัตว์อำเภอเก็บตัวอย่างนกส่งตรวจ วันที่ 3 กรกฎาคม 2545 ศูนย์ฯ ได้ออกเก็บตัวอย่างเพิ่มเติมจากนกยางโทนน้อย (Intermediate Egret, *Egretta intermedia*) เป็นตัวอย่างซีรัม 1 ตัวอย่าง และเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2545 ศูนย์ฯ ได้ออกสอบสวนโรค ได้รับแจ้งว่าไม่มีนกตายเพิ่ม นกได้ออกหาอาหารและกลับมาพักอาศัยตามปกติ

ผลการผ่าซาก สองตัวแรก พบพยาธิภายนอก คือเหา พบถุงลมขุ่น มีก้อนหนองแข็ง ไม่ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการเนื่องจากซากเริ่มเน่า มีกลิ่นเหม็น นกตัวที่สาม พบพยาธิภายนอก เหา เห็บ ถุงลมขุ่น มีก้อนหนองกระจาย ผ่นช่องท้องบริเวณเหนือไต มีเชื้อราลักษณะเป็นขุย กว้างประมาณ 2 เซนติเมตร

ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ผลการตรวจทางแบคทีเรียและเชื้อรา พบเชื้อราและแบคทีเรีย ส่วนตัวอย่างซีรัมตรวจทางอิมมูโนวิทยาเพื่อตรวจหาภูมิกัมกันต่อเชื้อ *Mycoplasma gallisepticum* ซึ่งให้ผลลบ สำหรับตัวอย่างเลือดส่งตรวจทางปรสิตวิทยาเพื่อตรวจหาพยาธิในเลือดผลที่ได้คือไม่พบพยาธิในเลือด

สรุป นกป่วยเนื่องจากมีปรสิตภายนอก อยู่กันอย่างแออัดและอาหารขาดแคลน ทำให้นกอ่อนแอ มีโรคราและแบคทีเรียแทรกซ้อน

วิจารณ์ เชื้อรา พบได้ในสภาพแวดล้อมทั่วไป สัตว์ปีกที่ติดเชื้อมักมีสาเหตุโน้มนำอื่นๆเช่น การอยู่กันอย่างหนาแน่น ทำให้มีการหมักหมมขึ้นและของสภาพแวดล้อม การระบายอากาศไม่ดี ส่วนการตรวจพบเชื้อแบคทีเรีย ซึ่งเชื้อแบคทีเรียชนิดนี้สามารถพบได้ในสัตว์ป่าทั่วไป โดยนกมีโอกาสที่จะติดเชื้อมีได้

จากอาหารที่กิน เช่น หนู กบ เขียด ปลา สัตว์เลื้อยคลาน หรือติดยาจากนกป่าอื่นๆซึ่งมีเชื้อนี้อยู่แต่ไม่แสดงอาการป่วย เมื่อร่างกายอ่อนแอทำให้เกิดโรครุนแรงได้ พยาธิภายนอก เช่น เหา เห็บ ซึ่งก่อให้เกิดความรำคาญแก่กนและทำให้สุขภาพอ่อนแอ วิธีการหลีกเลี่ยงตามธรรมชาติอย่างหนึ่งของนกคือ การย้ายรัง แต่พบว่านกที่นี้จะอยู่ประจำ ไม่มีการอพยพออก ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากเขตใกล้เลี้ยงกับที่อยู่อาศัยของนก มีการทำนาหมุนเวียนทั้งปี ทำให้นกยังหาอาหารจากทุ่งนาได้ทุกฤดู

ข้อเสนอแนะ

1.ด้านสุขภาพ ให้มีการเฝ้าระวังและรายงานด้านสุขภาพ การเฝ้าระวังจะเป็นการค้นหาสาเหตุได้อย่างรวดเร็วและหาทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ผู้ที่ไปชมหรือศึกษาความเป็นอยู่ของนกรวมทั้งผู้ที่อยู่อาศัยใกล้เลี้ยง จะได้มั่นใจได้ว่าปลอดภัย โดยผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนกรควรรายงานปัญหาทางด้านสุขภาพนกที่พบให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบทั้งเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้หรือกรมปศุสัตว์แล้วเสนอให้ศูนย์ฯทราบ เมื่อได้รับการพิจารณาแล้วว่าเป็นปัญหาที่อาจจะมีผลกระทบต่อการปศุสัตว์ศูนย์ฯก็จะออกสอบสวนโรคและเก็บตัวอย่างเพิ่มเติม

2.ด้านการจัดการ ควรมีนักวิชาการเข้าไปศึกษาถึงระบบนิเวศน์ในที่อยู่อาศัยของนก หาวิธีการจัดการเพื่อให้ฝูงนกได้อยู่อาศัยอย่างยั่งยืน ทั้งนี้โดยจะต้องได้รับอนุญาตจากกรมป่าไม้ก่อน เพราะนกยางเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ถึงแม้ว่าจะถูกจัดให้เป็นสัตว์ป่า แต่นกไม่ได้อยู่ในสภาพป่าธรรมชาติจริงๆแต่อาศัยอยู่ในที่ของเอกชน หาอาหารตามทุ่งนา เจ้าของสถานที่ที่นกอาศัยก็มีความหวงแหน คอยดูแลป้องกันไม่ให้มีคนล่า ไม่มีศัตรูมากินนกตามระบบ

ห่วงโซ่อาหาร ซึ่งในอนาคตคงมีนกจำนวนมากเพิ่มขึ้นเรื่อยๆและอาจทำให้เกิดผลกระทบตามมา

3.ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากนกมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากทำให้มีโอกาสที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้สูง แต่ก็ควรจะได้หาทางป้องกันผลกระทบหลายๆอย่าง เช่น การหมักหมมของมูลนกทำให้เกิดแก๊สแอมโมเนีย ซึ่งจะทำให้เกิดการระคายเคืองต่อระบบทางเดินหายใจของนกและของผู้ที่อยู่

อาศัยใกล้เคียง รวมทั้งควรจะได้มีการศึกษาถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในทุ่งนาที่มีนกระบายอาศัยอยู่

~~~~~

รายงานการชันสูตรโรคสัตว์ (กรกฎาคม - กันยายน 2546)

SPECIES	DIAGNOSIS	CASE NO.	SENT	POS	ONFARM	SICK	DIE
ไก่	Chronic respiratory disease (CRD)	2	9	9	5000	640	230
	Colibacillosis	2	3	3	3700	158	153
เป็ด	Duck plaque	2	12	7	300	31	14
	Colibacillosis	1	1	1	900	8	2
ห่าน	Organophosphate poisoning	1	4	2	89	8	3
โคนม	Brucellosis	1	7	2	-	-	-
	Mastitis	1	4	2	18	1	-
โคเนื้อ	Carbarmate poisoning	1	1	1	10	1	1
	FMD type A	4	4	4	75	7	-
	FMD type O	2	2	2	27	9	-
กระบือ	FMD type O	1	1	1	8	8	-
แพะ	Melioidosis	2	2	2	220	2	1
สุกร	Colibacillosis	1	1	1	37	11	4

~~~~~

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง

อ.วังทอง จ.พิษณุโลก 65130 โทร 0-5531-2069

E-mail : vrd_sn@dld.go.th

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน

ใบอนุญาตเลขที่ 60/2542

ไปรษณีย์วังทอง

เหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้

- จำนวนไม่ชัดเจน
- ไม่มีเลขที่บ้านตามจำนวน
- ไม่ยอมรับ
- ไม่มีผู้รับตามจำนวน
- ไม่มารับภายในกำหนด
- ตาย
- เลิกกิจการ
- ลาออก
- ย้าย ไม่ทราบที่อยู่ใหม่
- เลขที่บ้านไม่ถึง
- บ้านรื้อถอน
- เลขขาดหายไป
- อื่นๆ
- ลงชื่อ.....

ที่ปรึกษา : ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง

เจ้าของ : ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนล่าง

บรรณาธิการ : คณะกรรมการวิชาการ

กำหนดออก : ทุก 3 เดือน